

2 december 2019 Klaagliederen-02.

Hoofdstuk 3 is het centrale gedeelte. H 2 en H4 staan eromheen. Hoofdstuk 3 is geen gebed om redding: meer een toonbeeld van ellende, die door JHWH is veroorzaakt. De vraag is dan van wie /door wie er nog redding mogelijk is. En ook wanneer JHWH zelf niet meer kan aanzien wat hij heeft aangericht. De beelden liegen er niet om en zijn bewust aanstootgevend:

Ps. 10:9-10⁹ hij (de boef, de schoft) loert in het verborgene als een leeuw in de struiken; hij loert om de ellendige te vangen, hij vangt de ellendige, hem trekkend in zijn net.¹⁰ Hij bukt, duikt ineen, en de zwakken vallen in zijn sterke klauwen.

In 3:10 is JHWH zelf een loerende beer, een verscholen leeuw die aanvalt

In Psalm 11:2 spannen de goddelozen de boog: 'Want zie, de goddelozen spannen de boog, zij leggen hun pijl op de pees, om oprechten van hart in het duister te treffen.'

In 3:10vv is het JHWH die aanlegt en richt, niet op de leeuw maar op de zanger. Hij raakt hem in zijn nieren. De nieren zijn de organen die fundamenteel zijn voor het leven. Vaak vind je de nieren gecombineerd met het hart. De nieren zijn de zetel van het gevoel. Zie ook Ps. 139:13: Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven. In h. 3 vernietigt hij de nieren.

Spr. 20:17 Bedrogbrood is zoet voor een mens, maar daarna is zijn mond vol kiezel.

3:16: hij liet mijn tanden op een kiezel stukbijten.

3:17-18 geeft het mooi weer: 'hebt mijn ziel verstoten uit de shalom, ik ben vergeten wat goed is. 'Mijn glans (*netsach*), mijn hoop is te gronde gegaan *meeJHWH: vanwege JHWH.*

In 1 Kron. 29:11 is JHWH de *netsach*, de glans.

Het kan moeilijk anders: de beelden zijn bedoeld om JHWH te choqueren.

In 3:19 ligt het kantelpunt: er wordt gezocht naar mogelijkheden voor *hoop*. Verwachting.

3:20 een nadrukkelijke vorm (paronomasie) **Elke keer weer** denkt mijn ziel eraan en buigt ze zich in mij neer: de *chasdee JHWH*, de genadeblijken van JHWH blijken uit het feit dat we niet zijn omgekomen. M.a.w.: het feit dat de zanger dit meemaakt is een bewijs van genade. Aan Gods *rachamim* zit geen houdbaarheidsdatum.

jachal hif. Wachten, hopen: goed is het zwijgend te hopen, 3:26: het is in elk geval een bewoende stilte.

Waarom is het goed dat een man een juk in zijn jeugd draagt? Zie 1:14. Hij moet krachtig zijn het zware lot te dragen en hij moet nog leeftijd hebben om de tijd te verduren.

Voor JHWH is de verdrukking niet het eigenlijke werk. Het is wat Luther noemt *opus alienum Dei*, het andere werk van God. Het komt niet uit zijn innerlijk. Zijn wezenlijke aard is bron zijn van *chesed en rachamim*.

Dat veronderstelt al gauw 'Het-komt-wel-weergoed-theologie'. Vergeven is niet zomaar Gods beroep (Heine: *Dieu me pardonnera. C'est son metier*). Maar het komt NIET goed in Klaagliederen. Het laatste vers, 5:22 wordt in de synagoge niet gelezen. 5:21 wordt een keer herhaald. En als het nu goed zou komen, is er dan voldoende vertrouwen in deze God? Of omgekeerd: begint deze God niet nog een nieuw avontuur met zijn volk? Dit drama is wel genoeg.

Of: misschien is er hoop... wat houdt die hoop dan in?

Klaagliederen en Jesaja 40-55 (Deuterojesaja)

Op een bijzondere manier is Klaagliederen met Jesaja 40-55 verbonden. De profeet of de profetische school van dit Jesaja-deel vormt een soort troostboek in de ballingschap en focust op het einde daarvan.

Klaagliederen	Deutero-jesaja
1:1vv	54:1-5
1:19	47:7
1:7; 4:17	41:10

Deze rij kan met veel voorbeelden worden aangevuld. Op de klachten van Sion in Klaagliederen wordt in Jes. 40-55 een antwoord gegeven.

Klaagliederen en wat het boek verwoorden kan

De Hebreeuwse Bijbel heeft wel een doelbewuste opbouw, maar dat is een opbouw die innerlijke tegenspraak toelaat. Klaagliederen en Hooglied hebben evenveel bestaansrecht in de canon. De theologische kunst is de boeken in hun eigenheid te laten staan en te laten meedoen.

Kern is de ondergang van Jeruzalem en dan vooral van de tempel. Na de ballingschap is de tempel wel herbouwd, het paleis niet. Dat vraagt om een theologische ommezwaai:

- JHWH zijn huis, zijn stad, zijn volk (zijn bruid) niet beschermd. Niet willen beschermen? Niet kunnen beschermen?
- De bijbelse geschiedschrijver 'redt' het godsbeeld door uit te leggen dat de ondergang een kwestie is van straf en de ballingschap een kwestie van boete omdat men niet naar JHWH heeft geluisterd.
- De tempel was de connectie tussen hemel en aarde. Nu die connectie in de ballingschap verbroken is, moet er een nieuwe theologie worden ontworpen, waarin God een nieuwe rol vindt.
- Nog steeds bidden religieuze joden om het herstel van de tempel en de tempeldienst. De inspanning om een noodzakelijke rode koe te kweken, is daar een praktisch voorbeeld van (vgl. Num. 19). Zonder de as van de rode koe geen tempeldienst en tot zolang Tisha be'Av
- In de synagoge volgt op Tisha be'Av de troostsabbat: *shabat nachamu*, en daarna nog zes sabbatten, die alle bij de lezing van de Haftarot beginnen met *nachamu*, troost (als bevel).
- De kerk doet niet veel met Klaagliederen. Allereerst: de kerk doet weinig met de verwachting die in Israël is geschonken.
- In de RK-traditie wordt op Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille zaterdag in de getijden uit Klaagliederen gelezen. Het lijden van Sion en daarmee Sion zelf staat daar als model, als type, voor het lijden van Christus. Kan dat? Is dat typologisch niet te snel haasje-over?
- Klaagliederen als non actualiteit... je kunt het nauwelijks geloven in de wereld van nu, met meer dan 65 miljoen vluchtelingen op drift; met kinderen in mijnen, naaiateliers en prostitutie. In Klaagliederen worden ze serieus genomen. We zouden de PKN kunnen voorstellen Klaagliederen een vaste plek te geven in de liturgie van de kerk. Niet om het daarmee af te doen, maar om er allereerst aandacht voor te vragen.
- Kun je de lijn van de bijbelschrijver doortrekken en e.e.a. als *schuld* benoemen? Of moet de theologie vooral lief blijven?